

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษาในบทต่าง ๆ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ ซึ่งได้พิจารณา มาโดยลำดับแล้วนั้น พอสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. สถานะการณสัตว์น้ำ

ปรากฏว่าในปี 2517 ประเทศไทยจับสัตว์น้ำได้จำนวน 1,510,466 ตัน ในจำนวนนี้ เป็นปลาเบ็ด จำนวน 690,270 ตัน ส่งเป็นสินค้าออกขายต่างประเทศ 88,221 ตัน นำเขามาจากต่างประเทศ 19,965 ตัน จึงมีสัตว์น้ำบริโภคภายในประเทศ 751,940 ตัน เฉลี่ยจากพลเมืองจำนวน 42 ล้านคน ฉะนั้น จึงมีสัตว์น้ำบริโภคคนละประมาณ 17.9 ก.ก. ต่อปี และในปี 2518 มีประชากรเพิ่มขึ้นประมาณ 3% หรือประมาณหนึ่งล้านสองแสนคน จับ สัตว์น้ำได้ 1,555,300 ตัน ในจำนวนนี้เป็นปลาเบ็ด 634,971 ตัน ส่งเป็นสินค้าออก 98,000 ตัน นำเข้า 19,629 ตัน จึงมีสัตว์น้ำบริโภคภายในประเทศจำนวน 841,95๙ ตัน เฉลี่ยจากประชากร 43 ล้านคน จึงมีสัตว์น้ำบริโภคคนละประมาณ 19.6 ก.ก. ต่อปี นับว่า ไกลเคียงกับเป้าหมายที่กรมประมงได้กำหนดไว้ว่า ในระยะปี 2520 - 2524 จะมีสัตว์น้ำ ให้ประชากรบริโภคคนละ 20 ก.ก. ต่อปี จึงสรุปได้ว่า สถานะการณอาหารสัตว์น้ำในขณะนี้ ยังไม่เกิดความขาดแคลนเท่าใดนัก แต่ที่น่าวิตกกังวลแก่ราคาสัตว์น้ำได้แพงขึ้นเกือบ 100 % นับว่าเป็นการกระทบกระเทือนต่อความเป็นอยู่ของประชาชนผู้ยากไร้ในชนบทเป็นอย่างยิ่ง ที่ ไม่สามารถจะจัดสรรรายจ่ายเพื่อหาซื้อสัตว์น้ำได้ดังที่เคยเป็นมา และเราก็คงไม่ลืมนึกว่า ปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ทั้งหมดนี้ เราจับได้จากทะเลหลวงนอกเขตประเทศไทย 660,000 ตัน และขณะนี้ปรากฏว่า ประเทศอินเดีย บังกลาเทศ และพม่าได้ประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะ ออกไปถึง 200 ไมล์ทะเล ดังนั้น ทำให้ประเทศไทยอาจขาดแหล่งจับสัตว์น้ำคิดเป็นเนื้อที่ ประมาณ 300,000 ตารางกิโลเมตร ซึ่งอาจขาดสัตว์น้ำที่ควรมีควรได้ไปอีกปีละไม่น้อยกว่า

660,000 ตัน และเมื่อเปรียบเทียบผลผลิตในปี 2516 ซึ่งจับสัตว์น้ำได้ 1,678,901 ตัน กับปี 2518 แล้วจะเห็นว่าสัตว์น้ำมีปริมาณลดลง การประมงน้ำจืดทั้งจากแหล่งน้ำธรรมชาติและจากการเพาะเลี้ยงก็ยังคงได้ผลเป็นที่ไม่น่าพอใจ กล่าวคือได้ผลประมาณ 10% ของสัตว์น้ำที่จับได้ทั้งหมด ผู้เชี่ยวชาญได้ประมาณว่าผลผลิตที่ได้รับมาจาก บ่อ มีเนื้อที่ประมาณ 2,240 เฮกแตร์¹ จึงสรุปว่าสถานการณ์การประมงของเรายังอยู่ในสภาพที่น่าจะวางใจได้โดย

2. ข้อเสนอแนะ

1. การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

1.1 ควรเร่งรัดการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืดให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้ โดยสนับสนุนในด้านการลงทุน และทางวิชาการให้มากกว่าที่เป็นอยู่

1.2 เปิดป่าไม้ชายเลนเป็นที่สำหรับเพาะเลี้ยงชายฝั่งให้กับประชาชน จนครบทั้ง 500,000 ไร่ โดยพิจารณาจัดที่ดินร่วมกับกรมป่าไม้

1.3 ทหาทางลดอัตราการเกิดของประชากรลงให้มากกว่าที่เป็นอยู่ขณะนี้

1.4 เจริญกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อทำความตกลงเกี่ยวกับการทำการประมงร่วมกันในน่านน้ำของรัฐชายฝั่ง ประเทศเพื่อนบ้าน โดยแบ่งผลประโยชน์ตอบแทน เช่น ญี่ปุ่นทำความตกลงกับสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

1.5 งดการอนุญาตให้ตั้งโรงงานปลาปนเสียสัตว์กระยะหนึ่ง เพราะระยะนี้มีถึง 72 แห่ง แล้ว

¹ เทพ เมนะเสวต ตรี. ปัญหาการประมงของไทยภายใต้ลักษณะกฎหมายทะเล
แนวใหม่ ชาวประมง ปีที่ 3 ฉบับที่ 10, 2520
หน้า 7

2. การอนุรักษ์โดยอาศัยมาตรการทางกฎหมาย

2.1 การปรับปรุงกฎหมายที่มีอยู่เดิมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นโดยพิจารณา ดำเนินการดังนี้

2.1.1 ควรดำเนินการแก้ไขกำหนดจุดปลาที่มีไซในน่านน้ำจืดเสียใหม่ เพราะที่มีอยู่ขณะนี้ปรากฏว่าไม่เหมาะสมกับสภาวะการประมงของประเทศไทยในภาคใต้ เพราะฤดูฝนอันมีอิทธิพลต่อการวางไข่ของปลาในภาคใต้นั้นไม่เหมือนกับภาคอื่น

2.1.2 ควรศึกษาและมีการวางมาตรการอนุรักษ์สัตว์น้ำอื่น ๆ ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจทั้งประเภทปลาน้ำจืดและน้ำเค็ม เช่น ปลาเนื้ออ่อน ปลาเสือตอ และปลาอินทรี เป็นต้น ไม่แต่เฉพาะปลาหูฉลามเดียว ตามที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้

2.1.3 ปรากฏว่าในบริเวณอ่างเก็บน้ำมีผู้ใช้วนหรือช่วยทำการประมงกันเป็นจำนวนมาก ทางราชการยังไม่ประกาศห้ามใช้เครื่องมือดังกล่าว เพราะอ่างเก็บน้ำมีลักษณะคล้ายคลึงกับหนองหรือบึง การประกาศห้ามนี้ยอมทำได้โดยอาศัยมาตรการตามมาตรา 32

2.1.4 การอนุญาตรวมทั้งการออกใบอนุญาตให้ทำการประมงโดยใช้เครื่องมือในพิกัดนั้น ควรจะต้องให้นักวิชาการทั้งในค่าน้ำจืดและค่าน้ำเค็มเข้าไปมีบทบาทในการอนุญาตเพื่อควบคุมและศึกษาการใช้เครื่องมืออย่างใกล้ชิดด้วยการจดทะเบียนและขออนุญาตนี้กฎหมายของเรามีความสมบูรณ์ไม่แพ้ของต่างประเทศ แต่ในทางปฏิบัติแล้วทางราชการมักจะมองข้ามเรื่องนี้ไปเสีย ในสหรัฐนั้นแม้การประมงบางชนิดเป็นที่จำกัด แต่ประชาชนก็ยอมเสียค่าอนุญาตให้รัฐมีได้ ไม่ต่ำกว่า 1,500 ดอลลาร์สหรัฐ

2.1.5 เท่าที่ได้ศึกษากฎหมายของประเทศต่าง ๆ เช่น กฎหมายประมงเกาหลี ออสเตรเลีย อังกฤษ นอร์เวย์ สเปน เนเธอร์แลนด์ เป็นต้น แทบจะ

กล่าวได้ว่าทุกประเทศเหล่านั้นได้มอบหมายให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายประมงเป็นผู้ควบคุมเรือ-ประมง แต่สำหรับประเทศไทยนั้นกรมเจ้าท่าเป็นผู้ควบคุมการจดทะเบียน และควบคุมการก่อสร้างเพื่อความปลอดภัยและความมั่นคงของเรือ ซึ่งความจริงแล้วหากจะถือว่าเรือเป็นเครื่องมือทำการประมงตามกฎหมายประมงแล้ว กรมประมงก็สามารถที่จะกำหนดการใช้เรือทำการประมงได้ และถ้าหากยังไม่พร้อมที่จะกำหนดมาตรการลดจำนวนเรือประมงโดยอาศัยกฎหมายประมงแล้ว ก็สามารถที่จะกระทำโดยอาศัยกฎหมายว่าด้วยสิทธิการประมงในเขตการประมงไทยได้อีกด้วย

2.1.6 กำหนดของตาอวนลากให้ใหญ่กว่าที่เป็นอยู่ มาตรการดังกล่าวนี้จะทำได้ไม่ง่ายนัก เพราะทรัพยากรสัตว์น้ำในอ่าวไทยมีหลายชนิด และมีขนาดไม่เท่ากัน บางชนิดมีขนาดโตพอสมควร และพร้อมที่จะออกสู่ตลาดได้ แต่ยังมีขนาดเล็กกว่าสัตว์น้ำอื่นที่มีขนาดโตกว่า แต่ยังไม่โตเต็มที่ที่จะจับขึ้นมาสู่ตลาดได้ เช่น กุ้งและปลาหน้าดินบางชนิด เป็นต้น การกำหนดของตาในขณะนี้ก็มีอยู่ก็เพียงกำหนดเฉพาะอวนติดตาเท่านั้น (4.7 ซม.) เพราะอวนติดตามีวัตถุประสงค์ในการจับปลาที่อยู่เฉพาะอยู่แล้ว สำหรับอวนลากนั้นปรากฏว่าเป็นเครื่องมือที่ทำลายทรัพยากรสัตว์น้ำเป็นอย่างมาก แต่หากจะกำหนดขนาดตาแล้วก็จะทำให้กุ้งแห่งออกสู่ตลาดน้อยลง และอุตสาหกรรมปลาป่นจะถูกกระทบกระเทือนไปด้วย นับว่าเป็นอันตรายต่อภาวะเศรษฐกิจอีกเหมือนกัน แต่เมื่อพิจารณาถึงการสงวนทรัพยากรแล้วก็นับว่าเป็นเรื่องที่ต้องกระทำเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือจะต้องกำหนดของตาอวนลากให้ใหญ่กว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้ อย่างน้อยก็อีก 1 ซม. เพราะในปัจจุบันอวนลากทั่ว ๆ ไปมีขนาดตาเมื่อเหยียดตรงแล้วจะยาวราว 2.5 ซม. เท่านั้น เราต้องยอมรับภาวะการประมงและยอมรับความจริงกันบ้างไม่ใช่แต่ละคนก็มุ่งแต่ประโยชน์ของตนเองเป็นที่ตั้ง

2.1.7 ลดเครื่องมืออวนรุน ให้มีปริมาณน้อยลง หรือห้ามโดยเด็ดขาด ไม่ให้ใช้ในที่จับสัตว์น้ำเลย

2.1.8 กำหนดเขตทำการประมงและกำหนดโควตาในการทำการประมงตามที่ได้กำหนดเขตการประมงไว้แล้ว เช่น ในกรณีที่ใช้เรือซึ่งใช้เครื่องยนต์แรงสูงจะต้องทำการประมงในเขตน้ำลึกเป็นต้น

2.1.9 แก้ไขพระราชกฤษฎีกาออกตามตรา 25 โดยเพิ่มให้กรมประมงมีอำนาจเข้าไปควบคุมโรงงานปลาป่นด้วย

2.2 การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายใหม่

2.2.1 เพิ่มอำนาจให้รัฐมนตรีมีอำนาจประกาศกำหนดทำขึ้นสัตว์น้ำเพื่อทราบสถิติที่แน่นอน

2.2.2 เพิ่มอำนาจให้รัฐมนตรีกำหนดโควตาทำการทำการประมงตามที่ได้แบ่งเขตไว้

2.2.3 ให้เพิ่มอำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ รือ หรือดอน หรือทำลาย หรือยึดเครื่องมือทำการประมง หรือสิ่งต่าง ๆ ที่ก่อสร้าง ดัดตั้งหรือปลูกสร้าง หรือใช้ หรือนำมาโดยฝ่าฝืนกฎหมาย

2.2.4 อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 58 และมาตรา 59 นั้น ยังคลุมเคลืออยู่มาก ก่อให้เกิดความสับสนแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติควรจะได้แก้ไข

2.2.5 การประกาศโดยอาศัยอำนาจของรัฐมนตรี ตามมาตรา 32 ควรประกาศในราชกิจจานุเบกษา เพราะเป็นการกระทันหันเพื่ออนสิทธิและการครองชีพของประชาชน

2.2.6 เพิ่มโทษผู้ควบคุมเรือ หรือนายเรือให้สูงกว่าลูกเรือ เพราะลูกเรือได้กระทำความผิดเพราะได้ทำไปในทางการที่จ้าง แต่ผู้ควบคุมเรืออยู่แล้วว่าผิดกฎหมายแล้วยังฝ่าฝืน

2.2.7 แก้อัฒของมาตรา 19 ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 62 และ 62 ทวิเสียใหม่ กล่าวคือ ให้มีโทษตามมาตรา 62 ทวิ เพียงมาตราเดียว ไม่ให้ซ้ำซ้อนกันเช่นทุกวันนี้ เพราะหากมีปัญหาเกิดขึ้นศาลอาจเดินตามแนวการลงโทษตาม-
มาตรา 3 แห่งประมวลกฎหมายอาญาได้

2.2.8 แก้ไขมาตรา 20 ทวิเสียใหม่ โดยตัดคำว่า "เพื่อการค้า" และ "โดยรู้ว่" ออกเสีย เพื่อกำจัดการใช้วัตถุระเบิดกระแสไฟฟ้า และยาเบื่อเมาในที่จับสัตว์น้ำโดยเด็ดขาด

2.2.9 แก้ไขข้อความในมาตรา 32 (5) จากคำว่า "ปลา" เป็นคำว่า "สัตว์น้ำ" ซึ่งรวมทั้งสัตว์น้ำที่ไม่ใช่ปลาคด้วย

2.2.10 ให้อำนาจอธิบดีกรมประมงประกาศห้ามมิให้นำเครื่องมือจับสัตว์น้ำหรือเครื่องยนต์ หรืออุปกรณ์อย่างใดอย่างหนึ่งเข้าไปในที่จับสัตว์น้ำประเภทที่รักษาพืชพันธุ์แห่งหนึ่งแห่งใด เพราะเครื่องมือทำการประมงบางชนิดสามารถจะใช้เพื่อวัตถุประสงค์อย่างอื่นได้ด้วย และเมื่อเจ้าหน้าที่ไปตรวจก็ไม่มีหลักฐานการทำงานประมง แต่พอเจ้าหน้าที่กลับไปแล้วก็ใช้ทำการประมงในที่รักษาพืชพันธุ์ได้อีก เช่น เครื่องกำเนิดไฟฟ้า เป็นต้น

2.2.11 ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้มิโทษปรับสถานเดียว โดยมีกฎหมายระบุค่าปรับไว้แล้ว เช่น ปรับสามเท่า ของเงินอากรนั้น ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจเปรียบเทียบปรับได้โดยไม่ต้องส่งพนักงานสอบสวน เพราะสัตว์น้ำซึ่งจะใช้เป็นวัตถุประสงค์นั้นเป็นของสดและเสียหายง่าย อาจเน่าเปื่อย ไม่สะดวกที่จะนำมาใช้เป็นวัตถุประสงค์

2.2.12 ควรออกกฎหมายจัดตั้งคณะกรรมการพิจารณาการใช้ทรัพยากรสัตว์น้ำขึ้นประกอบด้วยผู้แทนหน่วยราชการต่าง ๆ และให้ชาวประมงเข้ามามีส่วนในการบริหารหรือการใช้ทรัพยากรสัตว์น้ำด้วย อาจเป็นในรูปแบบสมาคม-

การประมงหรือกลุ่มเกษตรกรกรใด ๆ ก็ได้ เพื่อมิให้เกิดปัญหาในการปกครอง ปัญหา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และจะเป็นผลให้ชาวประมงรู้ถึงประโยชน์ของการ ออรัรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำด้วย

3. นโยบาย

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายมีข้อที่ควรจะได้พิจารณาดังนี้

3.1 สนับสนุนส่งเสริมให้นักวิชาการและนักบริหารมีกำลังใจปฏิบัติงาน และ ศึกษาถึงสภาพของการประมงอย่างแท้จริง โดยออกไปปฏิบัติงานในห้วย หนอง คลอง บึง ทะเล และหาดเลน ฝาคัดน้ำ คัดตามผลการศึกษากการใช้เครื่องมือ การเจริญ เติบโต รวมทั้งติดตามการอพยพย้ายถิ่นของสัตว์น้ำบางชนิด ทั้งในน้ำจืดและน้ำเค็ม

3.2 ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรู้สึกสำนึกถึงโทษของการขาดแคลนทรัพยากร สัตว์น้ำ และชี้แนะให้เห็นประโยชน์ของการออรัรักษ์ทรัพยากรให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้ โดยเริ่มจากเด็กนักเรียนในชั้นประถม ด้วยการเปลี่ยนค่านิยมจากการแข่งขันกันจับสัตว์น้ำ มาเป็นการออรัรักษ์สัตว์น้ำ อันอาจจะเป็นผลให้อนุชนของชาติเริ่มรักและหวงแหน ทรัพยากรสัตว์น้ำ ลดความเห็นแก่ตัวและเพิ่มความรับผิดชอบต่อการปกป้องผลประโยชน์ ของส่วนรวม

3.3 ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการใช้ยาฆ่าแมลงและยาปราบวัชพืช โดยชี้แนะ ให้เห็นผลร้ายที่มีต่อสัตว์น้ำและผลที่จะกระทบกระเทือนถึงมนุษย์เราด้วย

3.4 ประสานงานอย่างใกล้ชิดระหว่างหน่วยราชการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการ จัดใช้ทรัพยากร เช่น กรมทรัพยากรธรณี กรมเจ้าท่า กรมโรงงานอุตสาหกรรม กรมชลประทาน สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ และสภาวิจัยแห่งชาติ เพื่อแบ่งปันงานวิจัยของนักวิชาการสาขาต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ในการออรัรักษ์ทรัพยากร สัตว์น้ำ

3.5 เพิ่มการตรวจตราเกี่ยวกับการประมงให้มากขึ้น โดยเพิ่มชั่วโมงการทำงานและเพิ่มสมรรถภาพเจ้าหน้าที่ฝ่ายตรวจการประมงที่มีอยู่แล้ว โดยให้การศึกษาอบรมให้รู้สำนึกถึงความรับผิดชอบต่ออนาคตของชาติเกี่ยวกับนโยบายเรื่องสัตว์น้ำและแนวความคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ

3.6 ปรับปรุงแหล่งน้ำจืดโดยกำจัดวัชพืช หรือขุดลอกและป้องกันการบุกรุกที่จับสัตว์น้ำให้เห็นผลอย่างจริงจัง

3.7 ให้นักวิชาการประมงเข้าไปมีส่วนในการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องน้ำเสียอย่างเคร่งครัด ตามกฎหมายได้ให้อำนาจไว้

ทั้งหมดที่ได้พิจารณามานี้เป็นเพียงข้อเสนอแนะเท่านั้น และเชื่อว่าหากทุก ๆ ฝ่ายร่วมมือกันอย่างแท้จริง ลดทวิภูมิฐานะ และความเห็นแก่ตัวลง และมีความตั้งใจดีเกี่ยวกับการจัดใช้ทรัพยากรสัตว์น้ำเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่มวลมนุษยชาติตลอดไปแล้ว ก็สามารภที่จะทำได้โดยไม่เหลือวิสัยแต่ประการใดเลย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย